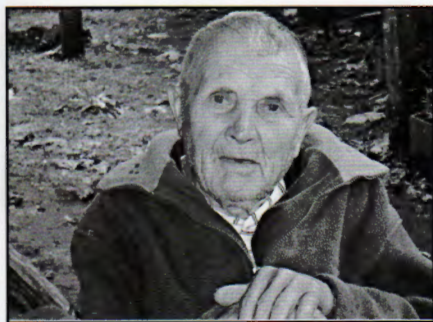

De conversa. Ángel Carballo ou a historia da superación da pobreza

Xaime Iglesias González

Chovía. Era unha mañá de outono na que as temperaturas, sen seren baixas, anunciaban o inverno. Cheguei á casa de Ángel Carballo Carballo e, desde o muro que cerra o eirado da casa que se sitúa ao fondo, chamei:

- Angelito! Angelito!

Non me contestaba. As portas estaban pechadas e as ventás coas contras tornadas. Convencido de que non estaba, tratei de marchar ao tempo que escoitei:

- Eh! Estou aquí. Que me queres?

Efectivamente, era Angelito, Angelito o Tranca, que así o coñecemos todos. Estaba na finca de enfronte, abrigado no alboio. Convidoume a pasar e alí, na compañía de cinco ou seis gatos que durmían e espertaban de cando en vez, fálamos ata a hora de xantar.

- Estou aquí -díxome- porque, se morro, calquera me pode ver desde o camiño. Se morro na casa non se darían conta ata que me botasen de falta de alí a uns días.

Continuou falando, pero agora dos seus amores, o que me sorprendeu, xa que o tema non viña enlazado con ningún outro da conversa. Contoume dunha moza que tivo en Vilanova (Cotobade) e doutra de Santo André de Xeve coa que tivo un fillo, hoxe xa maior, que se chama José Manuel.

- Casou e deume netos, así que xa son avó. Eu non casei por falta de cartos,

pois tiven que pagar a parte que me correspondía do empréstito que pedíramos miña irmá Francisca e mais eu para comprar a casa onde vivimos e onde vivo agora eu só.

Angelito naceu en 1925, no Castelo, nunha casa que estaba na parte de arriba do camiño. Viviu coa nai, Josefa, e coas dúas irmás, Clara e Francisca. Era unha casa pequena, sen ningunha comodidade. Na horta pouco sitio había para plantar, nin tiña espazo para para criar animais. Así que, cando puideron, trataron de mercarlle a de señora Lola a Tranca.

- Miña nai e miñas irmás, en especial Francisca, traballaron moito. Todas as mulleres galegas son moi traballadoras, as máis traballadoras de toda España. Tamén os homes. Galicia sempre foi moi traballadora, moi escrava. Non necesita axuda de ningunha parte, válese por si soa.

De neno pouco foi á escola. Con todo aprendeu a ler, escribir e as contas, aínda que nunca foi capaz de facer unha división. Lembra con gratitude o seu mestre, D. Víctor, da escola do Castelo, quen comprendía a súa situación económica e familiar. Só ía polas mañás, pois pola tarde tiña que traballar na casa ou ir pedir.

- Xa non me acordo dos xogos de pequeno nin con quen xogaba. Suñoño que xogaría ao "trompo" e ás bolas cos Peruchos, Pepe o Cosme e outros. Pero non esquezo que andei pedindo esmola por moitos lugares. Alba, San Vicente, Verdúcido, Xeve. De mozo tamén pedía por Marín, Campo Lameiro, Cerdedo e chagaba ata Ourense. A xente do interior é moi boa. Pouco tiñan e aínda repartían.

Botaba varios días e incluso semanas fóra da casa. Ía a pé de aldea en aldea, de vila en vila. Algunhas veces volvía andando cargado de pan, fariña, millo ou patacas, aínda que sempre vendía algo polo camiño. Outras, collía o autobús, dándose o caso de non lle cobraren o billete porque, a cambio, cargaba e descargaba sacos e outros vultos do autobús. Angelito asegura que nunca pasou fame, pero que o seu alimento reducíase, en moitas ocasións, a pan e auga. Incluso chegou a comer "algarrobas".

- Despois dediqueime ás piñas. Pateaba os montes de Barro, Caldas, Moraña. Tamén os de por aquí. Collía as piñas, metíaas en sacos e levábaas a vender a Pontevedra, á praza de Leña. Un cento de piñas valía unha peseta. Eu xa tiña a miña clientela. As señoras viñan por alí, axustaban o prezo e despois había que levarllas á casa. Tiña un carro apropiado para as piñas que eu mesmo fixera. Para baixo, aínda que ía cargado, era fácil de levar, pero de volta, había que botarlle peito, polos camiños arriba, como a costa de Ferrás.

Malia pasar moitos traballos e carencias alimentarias, Angelito afirma que só tivo o xarampón, algunha gripe e unha pulmonía que curou con pan e auga. Neste punto, fai unha radiografía da dureza de vida dos anos corenta, cincuenta e sesenta. Pobreza, fame, miseria que, no seu caso, era máis agravada. Cóntame que había máis xente que vivía das piñas, do Castelo e de Casal Novo tamén, aínda que o ocultan. Que se pasaba moito frío e que el chegou a durmir en "colchóns" de cordas. Tamén me fala de certas familias que, por falta de cartos, non podían coller o

pouco "racionamento" que estipulaba o goberno, dos que emigraron e da alegría que houbo na casa cando a irmá Clara, que emigrara a Buenos Aires, onde casou e finou, mandou un xiro de 20 pesos. Era todo un capital.

- A xente que non tiña cartos para coller os escasos produtos da ración que nos "daba" Franco e deixábaos na taberna e o taberneiro vendíalos despois de estraperlo. Sacaba unhas pesetas, pero poucas. Os que facían bo negocio co estraperlo eran os grandes. A vida antes era unha penuria. Franco só gobernaba para el. Suárez foi un santo, pero o mellor presidente foi Felipe González. Puxo España a vivir, gobernou ben.

Ao vir o butano, as piñas deixaron de ter venda. Daquela, Angelito tivo que se dedicar a outra cousa. Empezou a gardar bicicletas nas festas. Marcón, Campañó, Bora, Alfofroi e outras moitas foron escenario desta actividade de Angelito.

- Era moi duro aquel choio. Mentres os demais se divertían eu estaba alí, ao frío e á chuvia. Pero, aínda que pareza raro, saqueille boas pesetas. Grazas a ese traballo fun xuntando diñeiro. Terminei de pagar a casa e comprei outras fincas.

Non hai dúbida que Angelito era un home traballador, sacrificado e aforrador, cuxo tesón e austeridade levárono a conseguir mellor vida na vellez, que a el lle parece extraordinaria. Como as bicicletas ían sendo desprazadas polos turismos, o negocio de gardalas foi mingando. Non me deu explicación de por que non se dedicou a gardar coches no canto de bicicletas, pero o certo é que buscou outras ocupacións.

- Traballei con Flórez de carboeiro. Despois fun para o recheo de Celulosas e, de aquí, para a de José Malvar, pero con quen máis anos botei foi con Prado, creo que foron máis de vinte. Todos se portaron moi ben comigo.

Vese que Angelito é un home agradecido e resignado, pero, ademais, malia os seus anos, goza de plena lucidez e conserva boa memoria. Lémbrese perfectamente dos lindes do monte comunal, da antiga praza do peixe da vila, dos tranvías a Marín e Lérez, da reforma das pontes da Barca e do Burgo e da pasarela que fixeran para poder pasar a xente a pé, mentres os coches se desviaban polas "corrientes". Tamén se acorda do golpe militar de Franco.

- Cando empezou a guerra eu era moi pequeno, tería dez anos. Acórdome dos avións que facían manobras no aire e a xente andaba asustada. Algúns homes andaron escapados polo monte e as fincas do Castelo. Comían tomates e cousas así. De noite baixaban ás casas a pedir comida. A xente escapaba cando viñan os cívicos, que ben se coñecían. Estes, un día, queimaron un alboio, non sei se era da Reiciña ou do Cosme, porque disque que os escapados durmían alí. De todos os que andaban escapados só sei os nomes de Alejandro e Tino, os de Gama. A Tino matárono na vila.

A vida de Angelito non foi de moita diversión. Segundo conta, comezou a saír cando xa tiña trinta anos. Algunhas veces, poucas, ía ao cine, ao Coliseum, ao Principal.... Gustábanlle as películas de Manolo Escobar. Tamén ía aos bailes, a Loira, Marín, Pardavila, Carballo...

- Case sempre ía eu só na bicideta. Non tiña moitos amigos. En certa ocasión, indo para Vilanova, a ver a moza que se chamaba Josefa, parei na Piolla, na do Repolo. Pedíronme que fixese un pé para unha brisca de seis. Ao rematar marchei e, na curva de Rorís, imaxinei que viña un camión de fronte, e arimeime tanto á beira da estrada que caemos do muro embaixo a bicideta e máis eu. Perdín o coñecemento. Leváronme ao Hospital e despois duns días déronme de alta sen estar ben de todo. Desde aquela teño a columna arruinada.

Cumpriu o servizo militar, nun polvorín preto de Tetuán. Nun relato

minucioso, contoume que tardou varios días para chegar alí. Desde Pontevedra foi en tren ata Cádiz. De camiño, tivo que facer moitas esperas por iso dos enlaces e algún tramo viaxou en vagóns de mercancías. Desde Cádiz foi en barco ata o porto de Rincón de Medik (hoxe M'idiq) e logo en camións do exército ata o cuartel, preto de Tetuán.

- Alí estiven dous anos menos doce horas. Fun artillero do exército. A vida no servizo militar non era peor ca na vida normal, aínda que había soldados que se queixaban.

O seu deambular esmolante permitiulle coñecer estradas, estacións de tren, aldeas, vilas e cidades. Pero tamén coñece camiños, carreiros e atallos das terras da redonda.

- O Monte Castelo coñézoo como se fose a miña casa. Disque vivían os mouros, pero ninguén o viu, e que deixaron unha mina de veneno e outra de alcatrán, pero non se sabe certo. Tamén había unha mouroa que nas tardes de sol peiteábase con peites de ouro, pero, se vía un veciño ou unha veciña, desaparecía. Nalgunhas pedras do monte hai letras que ninguén entende. Debe ser porque as pedras co tempo desgástanse e as letras defórmanse.

Rematamos a conversa. Intensa, plena, tamén emotiva. A Angelito humedeciánselle os ollos ao falar da nai, das irmás..., da dureza da vida pasada. Non sei porque, pero pedíume desculpas ao me despedir. Tiña que ser eu quen me escusase. Xa me dispoñía a marchar, cando comeza de novo a a falar dunha vella teima súa, do cruceiro.

- Este cruceiro non se chama o cruceiro do Fanchaco, é o cruceiro da Tranca. Está en terreo da miña propiedade. Así consta no documento de compra da casa que teño. É outra cousa. É unha vergonza que o Cristo estea de costas ao camiño. Colocárono mal. Como se vai facer aquí unha misa co Cristo mirando para outro lado?